

KRITIKA-FIGYELŐ

Hit(él)es tudósítás *Vekerdy Tamás* *Álmok és lidércek* című könyvéről

Nem igazán szociográfia, de még szociálpszichográfia sem. Nem pontos térkép, nem akkurátus leírás. Ugyan sok mindent meg lehet tudni belőle a hazai pedagógiáról és iskolaügyről, iskoláról, *Steinerről* és a *Waldorf*-iskoláról, mégsem afféle reference-book. Tudniillik nem akar tárgyilagos lenni, összegezni és igazságot osztani. „Merőben szubjektív színezetű beszámoló lesz”, ígéri *Vekerdy*, és be is tartja. Mégis történet keretek ki belőle, egy rögeszme története, amely így, „szubjektív színezetben” legalább annyira hiteles lesz, mint a jeles szociográfiasorozat bármelyik tagja, vagyis Magyarország felfedezése.

Vekerdy nem feltalálója, vezére, apostola, guruja a magyarországi *Waldorf*-pedagógiának, hanem, mint ő nevezi magát: mindezeknek egyike. Noha személyes vallomás is a könyv, egy „titkos társaságról” szól, amelynek – az én olvasatomban – az ihletők és/vagy mozgatók (*Török Sándor, Karácsony Sándor, Kontra György, Mérei Ferenc, Zsolnai József, Pethő András, Mihály Ottó, Gászó Ferenc, Jakab Tibor, Mezei Klára, Szilágyi Péter, Makovecz Imre, Székely György és Krigovszki Anna*) a tagjai, akiknek *Vekerdy* egyike. Ez a társaság: részben szoros és személyes kapcsolatrendszer (amelyben meghitt együtttest alkot tanító és tanítvány, megmentő és megmentett), részben meghatározat. Az előbb felsoroltak egy olyan szövegben visszatérő nevek, amelyben *Ignác Rózsa, Mészöly Miklós, Polc Alaine, Mesterházi Zsuzsa, Gömöri György, Karátson Gábor, Kőszeg Ferenc, Papp Oszkár, Bálint Endre, Tandori Dezső, Radnai Béla, Horn*

György, Bulányi György, Solt Otília, Winkler Márta és még sokan mások szerepelnek. Ez tehát a kontextus.

Vekerdy nem steineriánusként, nem mozgalmárként lett a *Waldorf*-iskola elkötelezettjeinek egyike, hanem szuverenitását megőrizve, nem válva őseit tagadó neofitává. Így aztán *Thomas Mann, József Attila, Freud, le Corbusier, Kierkegaard, Bach, Bartók, van Gogh, Chagall, Trakl* és *Darwin* közé érkezik *Rudolf Steiner*. Egy olyan környezetbe, ahol számon tartották, hogy *Darwin*, sőt *Pavlov* is istenhívó, ahol a felfedezés nem járt együtt vakhittel, ahol a „kételkedtünk, elmenekültünk – újra visszatértünk” utat járták be.

Mindez az ötvenes években. Aztán 56-ban: „volt, akit a parlament előtt lőtték le közülünk”, és „november 4-e után *Makkai Ádám* elment Amerikába, *Karátson Gábor* nálunk aludt egy matracon és azt mondta, ő akkor is marad, ha letartóztatják”. Aztán egy fontos *Andrássy úti* beszélgetés: „Most a Hősök tere felől jövünk *Molnár Gyula* barátommal – aki *Pauler Ákos* filozófiájára és a katolikus dogmatikára próbál megantítani –, és én azt kérdezem: – Mondd, Molnár, mit csináljak? (A kérdésben ez volt: mit csináljak, hogy életben maradjak, hogy ne pusztuljak el, hogy ne kösssem föl magam...) – Kelj korán. És attól kezdve megpróbáltam korán kelni. (...) És elkezdtem – mindennap – németül *Steinert* olvasni.”

A címben szereplő lidércek (számomra legalábbis) elsősorban a tanügyi rossz szellemek: az írászavart eredményező irántartás, az érzelmi intelligencia mellőzése, a betegítő fegyelmelés és

követelményrendszer, amelyben „a rossz fiúk egészségesebbek maradnak, a jó kislányok belebetegednek az iskolába”, valamint az a gyerekelles ebédlő, vécé, padok, iskolaépületek, tantervek, a munkába kényszerített anyák, a jogszfátás az egész magyar iskolában és az úgyszólván teljesen megsemmisült tanítói-tanári szakma. És az úttörőmozgalom, amely nagyon könnyen megkülönböztethető a cserkészettől, mert „még ha az akadályversenyen, mondjuk, ilyen szóra bukkanunk is, hogy kötéllhágcsó, akkor se higgyük, hogy a gyerekeknek netán egy igazi kötéllhágcsón kellett le- vagy felkapaszkodniuk. A 'szellemes' megjelölés csak újabb feladatsort, kvízsort, televízióból ismert afféle 'vetélkedőt' jelentett”.

És most ugrok egy nagyot, hogy az olvasó számára is maradjon izgulinvaló: hogyan lehet egy ilyen világban egy

„olyan” iskolát létrehozni. Másból sokkal könnyebben. Például Dániában elég hozzá 12 beiratkozott növendék. Már 120 éve!

Vekerdy hites hitelessége abban erősít meg engem (s feltehetően még sokakat), hogy valójában csak a reménytelenségben születhet remény, hogy „a temetők halotti nyugalmaival szemben az élet mindig kaotikus és anarchikus”, valamint hogy „kardinális” kérdés, hogy a társadalom ellenőrzé-e az államot.

Ebben a beszámolóban – mert „méltó és igazságos” – a kezdő tanítónő külön fejezetet kap, hogy stílszerű maradjak: az „emeljük fel szívünket” jegyében. És még Lenin is bekerül a szubjektív és mégis hiteles (mert hites) képbe, így: „Úgy álltak sorba a solymári Waldorf-óvoda előtt, mint hajdan a hívők a Lenin-mauzóleumnál.”

(Vekerdy Tamás: Álmod és lidércek. Bp., T-Twins Kiadó, 1992. 287 o.)

Kamarás István

Új folyóirat a pedagógiai szaksajtóban

Új folyóirattal gazdagodott a pedagógiai szaksajtó. 1994 szeptemberétől indított útjára a békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Főiskola és a Dél-Magyarországi Tankerületi Oktatásügyi Központ a *Kelet-Magyarországi Pedagógiai Szemlét*. Az „innovációs és tájékoztató kiadványként” deklarált folyóirat útrabocsátói szerint „a szerveződé műhely elsődleges célja a gyakorlat, az, hogy a nevelést és az iskolát hogyan lehet a demokratikus társadalom és az egyén fejlesztésének szolgálatába állítani”. A tudomány és a gyakorlat szakemberei számára egyformán nyitott műhelyt kívánnak teremteni, azzal a meggyőződéssel, hogy az ország keleti peremvidékén élő és tevékenykedő szakemberek képesek lesznek hasznos szolgálatot tenni az egész ország javára.

A folyóirat első számában közzétett cikkek és tanulmányok a szakma széles skáláján mozognak. A pszichológiai-pszichopedagógiai empirikus vizsgálaton alapuló elemzések csakúgy megtalálhatók, mint a szociológiai felmérés bemutatása, a didaktikai és tantárgymódszertani gondolatok összefoglalása vagy az olyan történelmi kitekintés, mint Bethlen Kata „pietizmussal átítatott protestantizmusának” megrajzolása. Külön részként jelenik meg a folyóirat társítétrehozójának, a Dél-magyarországi Tankerületi Oktatásügyi Központnak a körképe az 1994/95-ös tanév régióbeli indítása helyzetéről.

A megjelent tanulmányok részletes bemutatására és értékelésére e recenzió keretében nem vállalkozhatunk, de figyelemfelhívásként, az innovációra